

Eğitimde Tartışmalı Konulara Yönelik Sistematik Bir Literatür Taraması

Mert Mustafa AK¹ & Genç Osman İLHAN²

¹ Çukurova Üniversitesi, Türkiye

² Yıldız Teknik Üniversitesi, Türkiye

Gönderilme Tarihi (Received): 02/12/2024

Kabul Tarihi (Accepted): 25/12/2024

Düzeltilme Tarihi (Revised): 21/12/2024

Yayınlanma Tarihi (Published): 30/12/2024

Özet

Eğitim dünyası; eğitimciler, politika yapımcılar, ebeveynler ve akademisyenler arasında hararetli tartışmalara yol açan tartışmalı konularla doludur. Müfredat içeriğinden pedagojik yaklaşımlara kadar uzanan bu konular sadece toplumsal değerleri yansıtmakla kalmamakta aynı zamanda dünya çapında eğitim sistemlerinin geleceğini de etkilemektedir. Eğitimde tartışmalı konuları ele alan mevcut tezleri ve akademik makaleleri gözden geçirme ve değerlendirme hedefiyle bu konudaki akademik söylemin incelenerek ortak temaların, metodolojik yaklaşımların ve eğitim ortamlarında tartışmalı konularla ilgilenmenin sonuçlarının belirlenmeye çalışıldığı bu araştırma nitel araştırma deseninde tasarlanmış ve verilerin toplanmasında doküman incelemesi kullanılmıştır. Araştırma kapsamında sırasıyla 2008-2022 yılları aralığında yayımlanmış 80 adet Türkçe lisansüstü tez, 2007-2022 yılları aralığında yayımlanmış 82 adet Türkçe makale ve 1981-2022 yılları aralığında yayımlanmış 90 adet yabancı makale YökTez ve Google Scholar veri tabanları aracılığıyla incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda eğitimde tartışmalı konulara dair; hem yurt içinde hem de yurt dışında çalışılan konuların daha çok sosyobilimsel konular olduğu, özellikle yurt içinde güncel tartışmalı konulara ilişkin çalışmalardan kaçınıldığı, yurt dışında Türkiye'deki mevcut siyasi, sosyal ve kültürel ortamın henüz hazır olmadığı bazı tartışmalı konulara çalışmalarda yer verildiği ancak bunların sayısının da yeterli düzeyde olmadığı söylenebilir.

Anahtar kelimeler: Eğitim, tartışmalı konular, sosyo-bilimsel konular

A Systematic Literature Review on Controversial Issues in Education

Abstract

The world of education is full of controversial issues that generate heated debates among educators, policy makers, parents and academics. Ranging from curriculum content to pedagogical approaches, these issues not only reflect societal values but also affect the future of education systems worldwide. With the aim of reviewing and evaluating existing theses and academic articles dealing with controversial issues in education, this research, which aims to examine the academic discourse on this issue and to identify common themes, methodological approaches and the consequences of dealing with controversial issues in educational settings, was designed in a qualitative research design and document analysis was used to collect data. Within the scope of the research, 80 Turkish graduate theses published between the years 2008-2022, 82 Turkish articles published between the years 2007-2022, and 90 foreign articles published between the years 1981-2022 were examined through YökTez and Google Scholar databases. As a result of this analysis, it can be said that the topics studied both in Turkey and abroad regarding controversial issues in education are mostly socioscientific issues, studies on current controversial issues are avoided especially in Turkey, and some controversial issues that the current political, social and cultural environment in Turkey is not yet ready for are included in studies abroad, but the number of these studies is not sufficient.

Keywords: Education, controversial issues, socio-scientific issues

*Sorumlu Yazar: E-mail: mertak213@gmail.com

Orcid No: 0000-0002-5593-405X

** Bu çalışma Sinop Üniversitesi ev sahipliğinde 24-26 Ekim 2024 tarihleri arasında düzenlenen Uluslararası Karadeniz Eğitim Araştırmaları Kongresi'nde [KEAK] sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Atf (Cite): Ak, M. M. & İlhan, G.O. (2024). Eğitimde tartışmalı konulara ilişkin sistematik bir literatür taraması. *Turkish Journal of Primary Education (TUJPED)*, 9 (2), 121-136. Doi: 10.52797/tujped.1595258

GİRİŞ

Eğitim dünyası; eğitimciler, politika yapımcılar, ebeveynler ve akademisyenler arasında hararetle tartışmalara yol açan tartışmalı konularla doludur. Müfredat içeriğinden pedagojik yaklaşımlara kadar uzanan bu konular sadece toplumsal değerleri yansıtmakla kalmamakta aynı zamanda dünya çapında eğitim sistemlerinin geleceğini de etkilemektedir. Eğitimde tartışmalı konuların ele alınması eleştirel düşünmeyi teşvik etmek, demokratik değerleri desteklemek ve öğrencileri çoğulcu bir topluma katılmaya hazırlamak için gereklidir (Hess, 2009). Ancak bu konuları ele almak, farklı bakış açıları ve çatışma potansiyeli nedeniyle zor olabilir.

Hess (2009) tartışmalı konuların öğretiminin demokratik değerleri desteklediğini vurgulamış ve bu tür derslerin öğrencilerin toplumsal olaylara eleştirel yaklaşmasını sağladığını belirtmiştir. Benzer şekilde Hand ve Levinson (2012), öğretmenlerin tartışmalı konularda öğrenciler arasında saygılı bir tartışma ortamı yaratma becerilerinin geliştirilmesi gerektiğini savunmaktadır. Eğitimciler için en büyük zorluklardan biri, tartışmalı konuların doğası gereği sınıfta duygusal ve ideolojik çatışmaların yaşanma olasılığıdır (Ho, McAvoy, Hess ve Gibbs, 2017). Bu bağlamda, öğretmenlerin tarafsız kalma zorunluluğu, konunun derinlemesine incelenmesiyle çelişebilmektedir.

Eğitimciler, kapsamlı bir eğitim sağlama ihtiyacı ile öğrencilerinin ve toplumlarının hassasiyetleri arasında denge kurmalıdır. Bu hassas dengeleme eylemi, tartışmalı konuların sınıf içinde nasıl tanıtıldığı, tartışıldığı ve değerlendirildiği konusunda dikkatli bir değerlendirme yapılmasını gerektirir. Akademik araştırmalar; fen eğitimi, sosyal bilgiler eğitimi, din ve ahlak eğitimi gibi alanlarda eğitimdeki çeşitli tartışmalı ve sosyobilimsel konuları kapsamlı bir şekilde araştırmış ve bu konuların karmaşıklığını ve önemini vurgulamıştır. Bu konular genellikle müfredat geliştirme, pedagoji ve eğitim politikalarına ilişkin tartışmaların odak noktalarını oluşturmaktadır (Pala, 2020; Tatar ve Adıgüzel, 2019).

Türkiye’de fen bilimleri dersi öğretim programının özel amaçlarından biri 2013 programından farklı olarak: “*sosyobilimsel konuları kullanarak muhakeme yeteneği, bilimsel düşünme alışkanlıkları ve karar verme becerileri geliştirmek*” olarak ifade edilmiştir (MEB, 2018; Deveci, 2018). Öte yandan sosyal bilgiler eğitimi genellikle toplumun çok yönlü doğasını yansıtan karmaşık ve tartışmalı konularla ilgilenmeyi içerir. Bu konular öğrencilerin eleştirel düşünme, yurttaşlık bilinci ve demokratik süreçlere katılma becerilerini geliştirmek için çok önemlidir. Tarihsel olaylar ve bunların yorumları sosyal bilgiler eğitiminde sıklıkla tartışmalı konular haline gelmektedir. Bu konuyla ilgili sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine başvuran Yılmaz’ın (2012) araştırmasında öğretmenler, öğrencilerin tartışmalı ve tabu konuları öğrenmeye istekli olduklarını ama tartışma yapmak için gerekli sosyal becerilere ve iletişim becerilerine yeterince sahip olmadıklarını belirterek sınıflarında tartışmalı konulara girmekten kaçındıklarını aktarmıştır.

Öğrencileri çeşitlilik içeren bir toplumda yaşamaya hazırlamayı amaçlayan çok kültürlü eğitim, öne çıkan bir diğer tartışma konusudur. Başbay ve Bektaş (2009) tarafından yapılan kapsamlı bir inceleme, Türkiye’de çok kültürlü eğitimin uygulanmasını ve zorluklarını incelemiştir. Yazarlar, çok kültürlü eğitimin okullarda ayrımcılık, eşitlik ve sosyal adalet konularını nasıl ele alabileceğini tartışmışlardır. İncelemelerinde ayrıca, çok kültürlü müfredata çeşitli toplumsal kesimlerden gelen direnci araştırmış ve etkili uygulama için stratejiler önermişlerdir.

Yurt dışında yapılan araştırmalar ise tartışmalı konular bağlamında toplumsal cinsiyet eşitliği, göç ve savaş gibi konuların daha fazla ele alındığını ancak bu tür konularda bile sınırlı ilerleme kaydedildiğini ortaya koymaktadır (Herman, Zeidler, & Newton, 2018; Kello, 2016). Yurttaşlık ve siyasi eğitim, özellikle demokratik değerlerin ve siyasi ideolojilerin nasıl öğretildiğine ilişkin tartışmalarla dolu bir başka alandır. Hess (2009) tarafından yapılan bir inceleme, daha aktif ve bilgili bir yurttaşlık geliştirmek için öğrencileri tartışmalı siyasi konularla meşgul etmenin

önemine dikkat çekmektedir. Çalışma, göç, seçim süreçleri ve sivil haklar gibi tartışmalı konuların tartışılmasının öğrencilerin demokratik ilkeleri ve toplumdaki rollerine ilişkin anlayışlarını nasıl geliştirebileceğini vurgulamaktadır

Öğrencilerin farklı bakış açılarına saygı göstermelerini sağlayacak etkin öğrenme stratejilerinin geliştirilmesi büyük önem taşır (Sadler, Barab & Scott, 2007). Bu doğrultuda Türkiye’de ve yurt dışı literatürde tartışmalı konularla ilgili çalışmaların hangi konuları ele aldığı önemli görülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu makale, eğitimde tartışmalı konuları ele alan mevcut tezleri ve akademik makaleleri gözden geçirmeyi ve değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu konudaki akademik söylemin incelenerek ortak temaların, metodolojik yaklaşımların ve eğitim ortamlarında tartışmalı konularla ilgilenmenin sonuçları belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma, literatürün sistematik bir analizi yoluyla tartışmalı konuların öğretilmesiyle ilgili faydaları ve zorlukları vurgulayacaktır. Ayrıca, eğitimcilerin bu karmaşık konuları etkili bir şekilde ele almak için kullanabilecekleri en iyi uygulamaları ve stratejileri keşfedecektir. Böylece, öğrencileri çağdaş toplumun karmaşıklıklarına hazırlayan kapsayıcı, dinamik ve yansıtıcı eğitim ortamlarının nasıl yaratılacağı konusunda süregelen diyaloga katkıda bulunmak amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Eğitimde tartışmalı konuları ele alan mevcut tezleri ve akademik makaleleri gözden geçirme ve değerlendirme hedefiyle bu konudaki akademik söylemin incelenerek ortak temaların, metodolojik yaklaşımların ve eğitim ortamlarında tartışmalı konularla ilgilenmenin sonuçlarının belirlenmeye çalışıldığı bu araştırma nitel araştırma deseninde tasarlanmış ve verilerin toplanmasında doküman incelemesi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılacak konuyla ilgili bilgiler içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2021).

Araştırmanın Kapsamı

Araştırma kapsamında sırasıyla 2008-2022 yılları aralığında yayımlanmış 80 adet Türkçe lisansüstü tez, 2007-2022 yılları aralığında yayımlanmış 82 adet Türkçe makale ve 1981-2022 yılları aralığında yayımlanmış 90 adet yabancı makale incelenmiştir.

Verilerin Toplanması

Çalışmada, belirtilen dönemler içerisinde eğitimde tartışmalı konularla ilgili yapılmış araştırmalara Google Scholar ve YökTez veri tabanları üzerinden ulaşılmıştır. İncelenen tezlere erişim için YÖK Ulusal Tez Merkezi; “*tartışmalı konular*”, “*ihtilafli konular*” ve “*sosyobilimsel konular*” anahtar sözcükleri ile taranırken Türkçe makaleler için aynı anahtar kelimeler Google Scholar veri tabanı üzerinden aranmıştır. Yabancı makalelerin taranması için ise “*controversial issues*” ve “*socioscientific issues*” anahtar sözcükleri kullanılmıştır.

Araştırmada geçerlik ve güvenilirliği sağlamak adına yazarlar verileri eş zamanlı analiz etmiş ve bu analizler karşılaştırılmıştır. Karşılaştırma sonucunda herhangi bir tutarsızlığın bulunmadığı tespit edilmiştir.

Verilerin Analizi

Bu araştırmada incelenen çalışmaları sistematik olarak değerlendirebilmek için bibliyometrik analiz ve betimsel içerik analizi yöntemleri iç içe kullanılmıştır. Bibliyometrik analiz makale ve dergi yayımlarında oluşan eğilimleri ve araştırma unsurlarını belirlemek amacıyla kullanılabilir (Donthu ve diğerleri, 2021). Bibliyometrik analizlerin, belirli bir yılda

yayımlanan makale sayısının belirlenmesi gibi tanımlayıcı bir yapısı bulunmaktadır (McBurney ve Novak, 2002). Bu çalışmada da ele alınan tez ve makaleler; tür, kullanılan yaklaşım, çalışılan örneklem/çalışma grubu, çalışma alanı, çalışma konusu gibi kriterler temel alınarak incelenmiştir. Bu incelemelere ait bulgular tablo ve grafikler yardımıyla sunulmuştur. Araştırmada ayrıca tümdengelimci analiz türüne uygun olan betimsel içerik analizi kullanılmıştır. Analiz için bir çerçeve oluşturma, verilerin kodlanması, bulguların tanımlanması ve son olarak bulguların yorumlanması olmak üzere başlıca dört aşamadan oluşan betimsel analiz, daha yüzeysel olmakla birlikte araştırmanın kavramsal yapısının daha önceden belirlendiği araştırmalarda kullanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Bu çalışma kapsamında da daha önceden belirlenen eğitimde tartışmalı konular temasına ilişkin ulaşılan makaleler ve tezlerin özellikle hangi tartışmalı konuları ele aldığı incelenerek bu alandaki mevcut entelektüel eğilimin ortaya koyulması hedeflenmiştir.

BULGULAR

Bu araştırmada eğitimde tartışmalı konulara yönelik hazırlanan çalışmalar detaylı olarak ele alınmıştır. Bu doğrultuda sırasıyla Türkiye’de bu konulara ilişkin hazırlanmış lisansüstü tezler, yurt içi makaleler ve yurt dışı makaleler taranmıştır.

TÜRKİYE’DE YAPILMIŞ ÇALIŞMALAR

Bu bölümde Türkiye’de eğitimde tartışmalı konulara ilişkin yürütülen tezler ve makaleler sırasıyla ele alınmıştır.

TEZLER

YÖK Ulusal Tez Merkezi; “tartışmalı konular”, “ihtilafli konular” ve “sosyobilimsel konular” anahtar sözcükleri ile taranmış ve eğitim alanında bu konularla ilgili olarak hazırlanmış 80 lisansüstü tez çalışmasına ulaşılmıştır. Çalışmaların kendisine ve tez türü, kullanılan yaklaşım, çalışılan örneklem/çalışma grubu, çalışma alanı, çalışma konusu gibi kriterler temel alınarak hazırlanan detaylı analizlerine sırasıyla Tablo 1, Tablo 2, Tablo 3, Tablo 4, Tablo 5 ve Şekil 1’de yer verilmiştir.

Tablo 1. Eğitimde Tartışmalı Konularla İlgili YÖK Tez Merkezinden Ulaşılan Tezler

• Özüdođru (2022)	• Ergunt (2019)
• Ünal (2022)	• Karaman (2019)
• Özturna (2022)	• Ersoy (2019)
• Hacıoğlu (2022)	• Kılıç (2019)
• Fani (2022)	• Kasar (2019)
• Ocak (2022)	• Türksever (2019)
• Akbaş (2022)	• Birdal (2019)
• Altay (2022)	• Bayram (2019)
• Ertuđrul (2021)	• Tatar (2019)
• Irmak (2021)	• Tuncer (2018)
• Can (2021)	• Yücel (2018)
• Çetinkaya (2021)	• Koldaş (2018)
• Aydın (2021)	• Özhan (2018)
• Yıldırım (2021)	• Türe (2018)
• Özcan Baykurt (2021)	• Seçkin Karaca (2018)
• Özcan (2021)	• Irmak (2018)
• Kol (2021)	• Sibiç (2017)
• Kırbağ (2020)	• Yolagiden (2017)
• Aynuz (2020)	• Sezer (2017)
• Tüfekçi (2020)	• Şengül (2017)
• Pehlivan (2020)	• Babacan (2017)
• Yeniceli (2020)	• Akbaş (2017)
• Gökçehan Cenk (2020)	• Elvancı (2017)
• Güler (2020)	• Yavuz Topaloğlu (2016)
• Alat (2020)	• Seçgin (2009)
• Çepni (2020)	• Çopur (2015)
• Tuskan (2020)	• Turan (2012)
• Varal (2020)	• Öztürk (2011)
• Sakmen (2020)	• Alaçam Akşit (2011)
• Elvan (2020)	• Han Tosunoglu (2018)
• Arslan (2019)	• Tekin (2018)
• Yüca (2019)	• Özel (2018)
• Kaya (2019)	• Öztürk (2017)
• Karamanli (2019)	• Akbaş (2017)
• Gülcü (2019)	• Sevgi (2016)
• Irak Kürkan (2019)	• Çapkinoglu (2015)
• Çalışkan (2019)	• Sönmez (2015)
• Deniz (2019)	• Karışan (2014)
• Pehlivanlar (2019)	• Cansız (2014)
• Gürbüzkol (2019)	• Topçu (2008)

Tablo 2. Tezlerin Türlerine Göre Dağılımı

Tür	Toplam	06-10	11-15	16-20	21-
Yüksek Lisans	62	1	4	42	15
Doktora	18	1	4	11	2
Toplam	80	2	8	53	17

Tablo 2 tartışmalı konularla ilgili yapılan tez çalışmalarının 18'inin doktora tezi, geriye kalan 62 çalışmanın ise yüksek lisans tezi olduğunu göstermektedir. Özellikle 2015 yılı sonrasında bu konuda yapılan tezlerin sayısında ciddi bir artış olduğu da söylenebilir.

Tablo 3. Tezlerin Araştırma Yaklaşımlarına Göre Dağılımı

Yaklaşım	Toplam	06-10	11-15	16-20	21-
Nitel	31	1	3	21	6
Karma	28	-	3	19	6
Nicel	21	1	2	13	5

Tablo 3'te YÖK Ulusal Tez Merkezinden ulaşılabilen çalışmaların araştırma yaklaşımı/desenine göre dağılımına yer verilmiştir. Tablo 3 incelendiğinde eğitimde tartışmalı konularla ilgili olarak yurt içinde yapılmış lisansüstü tezlerde en çok kullanılan araştırma yaklaşımlarının sırasıyla nitel (31), karma (28) ve nicel (21) araştırma yaklaşımları olduğu görülmektedir. Tartışmalı konularla ilgili öğrenci-öğretmen görüşlerini almaya ve sınıfta tartışma ortamı oluşturarak öğrenci argümantasyonlarını incelemeye yönelik çalışmaların sayısının fazla olması nitel araştırma yaklaşımını ön plana çıkarmaktadır. Ayrıca 2016 yılı ile beraber eğitimde tartışmalı konuların popülerleşen bir çalışma alanı olduğu söylenebilir.

Tablo 4. Tezlerin Örneklem/Çalışma Grubuna Göre Dağılımı

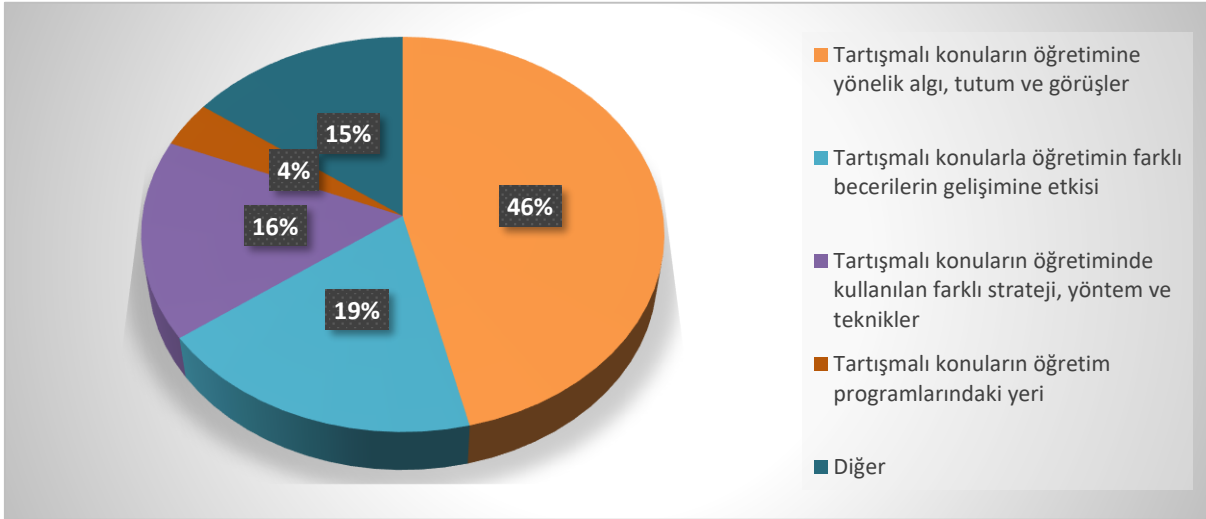
Örneklem/Çalışma Grubu	Toplam	06-10	11-15	16-20	21-
Öğrenciler	32	-	1	20	11
Öğretmen adayları	29	1	5	22	1
Öğretmenler	16	-	2	11	3
Öğretmenler-öğrenciler	1	-	-	-	1
Öğretmenler-akademisyenler	1	-	-	1	-
Öğretmenler-öğretmen adayları	1	-	-	-	1

Tablo 4'te yapılan çalışmaların örneklem/çalışma grubuna göre dağılımına yer verilmiştir. Tablo 4 incelendiğinde yapılan çalışmalarda en çok kullanılan örneklem veya çalışma gruplarının sırasıyla; öğrenciler (32), öğretmen adayları (29) ve öğretmenler (16) olduğu görülmektedir. 2016 ve 2020 yılları arasında yapılan çalışmalarda öğretmen adayları (22) en çok tercih edilen örneklemken 2021 yılı itibariyle yapılan 17 çalışmanın 11'inin örneklemini öğrenciler oluşturmaktadır. Bu durumun, eğitimde tartışmalı konularla ilgili çalışmalardaki eğilimin saha içi uygulamalara doğru yönelmeye başladığının bir göstergesi olabileceği düşünülmektedir.

Tablo 5. Tezlerin Çalışma Alanlarına Göre Dağılımı

Çalışma alanı	Toplam	06-10	11-15	16-20	21-
Fen bilimleri	61	1	5	42	13
Sosyal bilimler	13	1	1	9	2
Temel eğitim	5	-	2	1	2
Eğitim bilimleri	1	-	-	1	-

Tablo 5’te eğitimde tartışmalı konularla ilgili yapılan lisansüstü tez çalışmalarının alanlara göre dağılımına yer verilmiştir. Tablo 5 incelendiğinde eğitimde tartışmalı konuların en çok fen bilimleri (61) ve sosyal bilimler (13) alanlarında çalışıldığı görülmektedir.

Şekil 1. Tezlerin çalışma konularına göre dağılımı

Şekil 1’de tezlerin çalışma konularına göre dağılımına yer verilmiştir. Buna göre eğitimde tartışmalı konularla ilgili Türkiye’de yürütülen tez çalışmalarının neredeyse yarısının (%46) “tartışmalı konuların öğretimine yönelik algı, tutum ve görüşler”le ilgili olduğu söylenebilir. Bunu sırasıyla; “tartışmalı konularla öğretimin farklı becerilerin gelişimine etkisi”, “tartışmalı konuların öğretiminde kullanılan farklı strateji, yöntem ve teknikler” ve “tartışmalı konuların öğretim programlarındaki yeri” gibi konular takip etmektedir.

MAKALELER

Eğitimde tartışmalı konularla ilgili yayımlanmış Türkçe makalelere ulaşmak için Google Scholar veri tabanı “*tartışmalı konular*”, “*sosyobilimsel konular*” ve “*ihtilaflı konular*” anahtar sözcükleri ile taranmış; tarama sonucunda 82 adet makaleye ulaşılmıştır. Bu makalelere ait künye bilgilerine Tablo 6’da yer verilmiştir.

Tablo 6. Eğitimde Tartışmalı Konularla İlgili Google Scholar'dan Ulaşılan Türkçe Makaleler

-
- Atasoy vd. (2022)
 - Ayaz & Bulut (2022)
 - Hacıoğlu & Kartal (2022)
 - Yolaçtı Kızılkaya & Öztürk (2022)
 - Ökdeşoğulları & Hastürk (2022)
 - Özkul (2022)
 - Aydın, Sarıbaş, Özalp & Yılmaz (2021)
 - Aydın & Karışan (2021)
 - Elmalı (2021)
 - Sönmez Eryaşar (2021)
 - Et & Gömleksiz (2021)
 - Irmak (2021)
 - Kirkit (2021)
 - Özcan & Gücüm (2021)
 - Sakmen & Genç (2021)
 - Ural & Yolagiden (2021)
 - Yeniceli & Hastürk (2021)
 - Aydın & Silik (2020)
 - Aydoğdu, Selanik Ay & Duban (2020)
 - Caymaz (2020)
 - Çepni & Geçit (2020)
 - Erkol & Gül (2020)
 - Gürbüzkol & Bakırcı (2020)
 - Alkış Küçükaydın (2020)
 - Okumuş (2020)
 - Özcan & Kaptan (2020)
 - Tekgöz & Ercan Yalman (2020)
 - Öntaş, Yıldırım, Egüz & Kaya (2020)
 - Türköz & Öztürk (2020)
 - Türksever, Karışan Korucu & Yenilmez Türkoğlu (2020)
 - Varal & Belge Can (2020)
 - Evren Yapıcıoğlu (2020)
 - Yerlikaya & Güneş (2020)
 - Yıldırım & Bakırcı (2020)
 - Yücel & Köçer (2019)
 - Aydın & Kılıç Mocan (2019)
 - Ayvaci, Bülbül & Türker (2019)
 - Birdal & İnaltekin (2019)
 - Durmaz & Seçkin Karaca (2019)
 - Karlı, Karamustafaoğlu & Kurt (2019)
 - Kolomuç & Çalık (2019)
 - Tatar (2019)
 - Tekin & Aslan (2019)
 - Han Tosunoğlu & İrez (2019)
 - Yenilmez Türkoğlu & Öztürk (2019)
 - Akbaş & Çetin (2018)
 - Atasoy (2018)
 - Bakırcı, Artun, Şahin & Sağdıç (2018)
 - Bastık & Parlak (2018)
 - Demiral & Türkmenoğlu (2018)
 - Günal (2018)
 - Öztürk & Erabdan (2018)
 - Öztürk & Yenilmez Türkoğlu (2018)
 - Tekin & Aslan (2018)
 - Yavuz Topaloğlu & Balkan Kıyıcı (2018)
 - Çakırlar Altuntaş, Yılmaz & Turan (2017)
 - Atalay & Çaycı (2017)
 - Değirmenci & Doğru (2017)
 - Karışan & Türksever (2017)
 - Özsoy & Kılınç (2017)
 - Sevgi & Şahin (2017)
 - Yavuz Topaloğlu & Balkan Kıyıcı (2017)
 - Topçu & Atabey (2017)
 - Han Tosunoğlu & İrez (2017)
 - Akman & Bastık (2016)
 - Akman & Patoğlu (2016)
 - Günal & Kaya (2016)
 - Baloğlu Uğurlu & Doğan (2016)
 - Gürbüzöğlü Yalmancı & Gözüm (2016)
 - Avaroğulları (2015)
 - Topçu, Muğaloğlu & Güven (2014)
 - Cebesoy & Dönmez Şahin (2013)
 - Ersoy (2013)
 - Yılmaz-Tüzün (2013)
 - Sönmez & Kılınç (2012)
 - Yılmaz (2012)
 - Kırbağ Zengin, Keçeci & Kırılmazkaya (2012)
 - Gedik (2010)
 - Yazıcı & Seçgin (2010)
 - Doğanay, Akbulut-Taş & Erden (2007)
-

Tablo 6 incelendiğinde yurt içinde tartışmalı konular eğitimine odaklanan makalelerin 2007-2022 yılları arasında yayıldığı görülmektedir. Bu durum tartışmalı konuların mazisinin Türkiye için çok da eski olmadığını göstermektedir.

Tablo 7. Yurt İçi Makalelerin Çalışılan Tartışmalı Konulara Göre Dağılımı

Tartışmalı/ Sosyobilimsel konu	Toplam	06-10	11-15	16-20	21-
GDO’lu besinler	16	-	1	10	5
Nükleer enerji	9	-	1	6	2
Organ bağış/nakli	8	-	-	6	2
Hidroelektrik santraller	8	-	-	6	2
Çevre kirliliği	6	-	-	4	2
Klonlama	6	-	-	4	2
Küresel ısınma	5	-	-	2	3
Aşı	4	-	-	2	2
Kök hücre	4	-	-	2	2
Alternatif tıp	3	-	-	2	1
Şeker yüklemesi	3	-	-	3	-
Biyoçeşitlilik	3	-	-	3	-
Biyoteknoloji	3	-	-	2	1
Beslenme/obezite	3	-	-	3	-
Aile	2	-	-	2	-
Din	2	-	-	2	-
Kobay hayvanlar	2	-	-	1	1
Plastik atıklar	2	-	-	1	1
Yeşil yol	2	-	-	1	1
Diğer	41	1	1	24	15

Tablo 7 incelendiğinde Türkiye’de eğitimde tartışmalı konularla ilgili yazılan makalelerde en çok GDO’lu besinler (Sönmez ve Kılınç, 2012; Gürbüzöğlü Yalman ve Gözüm, 2016; Bastık ve Parlak, 2018), nükleer enerji (Tekgöz ve Ercan Yalman, 2020; Türköz ve Öztürk, 2020), organ bağış/nakli (Sevgi ve Şahin, 2017; Yerlikaya ve Güneş, 2020), hidroelektrik santraller (Yavuz Topaloğlu ve Balkan Kıyıcı, 2017), çevre kirliliği (Aydın, Sarıbaş, Özalp ve Yılmaz, 2021), klonlama (Varal ve Belge Can, 2020) ve küresel ısınma (Karışan ve Türksever, 2017) gibi konuların ele alındığı görülmektedir.

YURT DIŞI ARAŞTIRMALAR

“Controversial issues” ve “socio-scientific issues” anahtar sözcükleri Google Scholar veri tabanında taratılarak eğitimde tartışmalı konulara yönelik yurt dışında yayımlanmış 90 adet çalışmaya ulaşılmıştır. Bu çalışmaların künye bilgilerine ve belirli tartışmalı konulara odaklanan makalelerde ele alınan konuların neler olduğuna ilişkin detaylı bilgilere Tablo 8 ve Tablo 9’da yer verilmiştir.

Tablo 8. Eğitimde Tartışmalı Konularla İlgili Google Scholar'dan Ulaşılan Yabancı Makaleler

-
- Dearden (1981)
 - Stradling (1984)
 - Gardner (1984)
 - Kelly (1986)
 - Harwood & Hahn (1990)
 - Geddis (1991)
 - Dewhurst (1992)
 - Cross & Price (1996)
 - Wilson, Sunal & Laughlin (1999)
 - Payne & Gainey (2003)
 - Oulton, Dillon & Grace (2004)
 - Hess (2004)
 - Oulton, Day, Dillon & Grace (2004)
 - Sadler, Chambers & Zeidler (2004)
 - Hess (2005)
 - Clarke (2005)
 - Crocco & Cramer (2005)
 - Zeidler, Sadler, Simmons & Howes (2005)
 - Malikow (2006)
 - Tal & Kedmi (2006)
 - Dankert, Kolstø, Bungum, Arnesen, Isnes, Kristensen, Mathiassen, Mestad, Quale, Tonning & Ulvik (2006)
 - Barton & McCully (2007)
 - Misco & Patterson (2007)
 - Asimeng-Boahene (2007)
 - Ezzedeen (2008)
 - Albe (2008)
 - Forbes & Davis (2008)
 - King (2009)
 - Byford, Lennon & Russell (2009)
 - Marcus & Stoddard (2009)
 - Dolan, Nichols & Zeidler (2009)
 - Fowler, Zeidler & Sadler (2009)
 - Sadler (2009)
 - Nuangchalem (2009)
 - Eggert & Bögeholz (2009)
 - Dawson & Venville (2010)
 - Topcu, Sadler & Yilmaz-Tuzun (2010)
 - Topcu (2010)
 - Nuangchalem (2010)
 - Klosterman & Sadler (2010)
 - Lin & Mintzes (2010)
 - Nuangchalem & Kwuanthong (2010)
 - Chikoko, Gilmour, Harber & Serf (2011)
 - Washington & Humphries (2011)
 - Ottander & Ekborg (2011)
 - Chen & Xiao (2021)
 - Klaver, Walma van der Molen, Sins & Guérin (2022)
 - Simonneaux & Simonneaux (2011)
 - Böttcher & Meisert (2011)
 - Hand & Levinson (2012)
 - Zembylas & Kambani (2012)
 - Eastwood, Sadler, Zeidler, Lewis, Amiri & Applebaum (2012)
 - Lee & Grace (2012)
 - Lee, Chang, Choi, Kim & Zeidler (2012)
 - Fournier-Sylvester (2013)
 - Evagorou & Osborne (2013)
 - Rudsberg, Öhman & Östman (2013)
 - Dawson & Venville (2013)
 - Gregory (2014)
 - Kubota (2014)
 - Morris (2014)
 - Chung, Yoo, Kim, Lee & Zeidler (2014)
 - Christenson, Chang Rundgren & Zeidler (2014)
 - Khishfe (2014)
 - Topçu, Muğaloğlu & Güven (2014)
 - Hahn & Tocci (2015)
 - Ho & Seow (2015)
 - Dawson (2015)
 - Kello (2016)
 - Owens, Sadler & Zeidler (2017)
 - Tidemand & Nielsen (2017)
 - Bossér & Lindahl (2017)
 - Yacek (2018)
 - Gindi & Ron Erlich (2018)
 - Engebretson (2018)
 - Demir & Pismek (2018)
 - Borgerding & Dagistan (2018)
 - Dawson & Carson (2018)
 - Herman, Zeidler & Newton (2018)
 - Pace (2019)
 - Sætra (2019)
 - Macalalag, Johnson & Lai (2019)
 - Capkinoglu, Yilmaz & Leblebicioglu (2019)
 - Lindahl, Folkesson & Zeidler (2019)
 - Nganga, Roberts, Kambutu & James (2020)
 - Chowdhury, Holbrook & Rannikmäe (2020)
 - Sætra (2021)
 - Lippe (2021)
 - Cassar, Oosterheert & Meijer (2021)
 - Herman, Newton & Zeidler (2021)
-

Tablo 8 incelendiğinde yurt dışında eğitimde tartışmalı konuları ele alan makalelerin 1981-2022 yılları arasını kapsayan 40 yıllık bir döneme yayıldığı görülmektedir.

Tablo 9. Yurt Dışı Makalelerin Çalışılan Tartışılabilir Konulara Göre Dağılımı

Tartışılabilir/ Sosyobilimsel konu	Toplam	96-00	01-05	06-10	11-15	16-20	21-
İklim değişikliği / küresel ısınma	11	-	1	3	4	3	-
Çevre sorunları	8	-	-	2	3	3	-
GDO'lu besinler	6	-	1	1	4	-	-
Nükleer enerji	4	1	-	-	2	1	-
Savaş	4	-	-	1	2	1	-
LGBT	3	-	-	-	1	2	-
Biyçeşitlilik	3	-	-	1	1	1	-
Sürdürülebilir kalkınma	2	-	-	1	1	-	-
Hidroelektrik santraller	1	-	-	-	-	1	-
Zirai ilaçlar	1	-	-	1	-	-	-
Tüketici tüketimi	1	-	-	-	1	-	-
Alternatif enerji	1	-	-	-	-	1	-
Kök hücre	1	-	-	-	1	-	-
Kuş gribi	1	-	-	-	1	-	-
Töre ve namus suçları	1	-	1	-	-	-	-
HIV / AIDS	1	-	-	-	1	-	-
Feminizm	1	-	1	-	-	-	-
Kadına yönelik şiddet	1	-	1	-	-	-	-
Din eğitimi	1	-	-	-	1	-	-
Göç	1	-	-	-	-	1	-
Irkçılık	1	-	-	-	1	-	-
Evrime	1	-	-	-	-	1	-
Toplumsal cinsiyet eşitsizliği	1	-	1	-	-	-	-
Klonlama	1	-	-	1	-	-	-
Gen terapisi	1	-	-	1	-	-	-
Röproduksiyon	1	-	-	-	-	1	-
Doğal kaynaklar	1	-	-	1	-	-	-
Hız limiti azaltılması	1	-	-	1	-	-	-
Tavuk kümesleri	1	-	-	-	-	1	-
Deri tabakhaneler	1	-	-	-	-	1	-
Baz istasyonları	1	-	-	-	-	1	-
Cep telefonları	1	-	-	1	-	-	-

Tablo 9 incelendiğinde yurt dışında eğitimde tartışmalı konulara yönelik çalışmalarda en çok ele alınan konuların sırasıyla; iklim değişikliği / küresel ısınma (11), çevre sorunları (8), GDO'lu besinler (6), nükleer enerji (4), savaş (4), LGBT (3), biyoçeşitlilik (3) ve sürdürülebilir kalkınma (2) gibi konular olduğu görülmektedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışma, Türkiye'deki eğitim araştırmalarında tartışmalı konuların ele alınışında uluslararası bağlamlara kıyasla önemli eksiklikler olduğunu ortaya koymaktadır. Sosyobilimsel konular söyleme hâkim olurken toplumsal cinsiyet ve siyasi ideoloji ile ilgili konular yeterince temsil edilmemektedir.

Eğitimde tartışmalı konulara dair yapılan çalışmalarla ilgili genel bir değerlendirme yapıldığında; tartışmalı konuların ülkemizdeki ilk örneklerinden yaklaşık 25 yıl önce yurt dışı literatürde yer aldığı, hem yurt içinde hem de yurt dışında çalışılan konuların daha çok sosyobilimsel konular olduğu, özellikle yurt içinde güncel tartışmalı konulara ilişkin çalışmalardan kaçınıldığı, yurt dışında Türkiye'deki mevcut siyasi, sosyal ve kültürel ortamın henüz hazır olmadığı bazı tartışmalı konulara çalışmalarda yer verildiği ancak bunların sayısının da yeterli düzeyde olmadığı sonucuna ulaşılabilir.

Araştırma bulgularına göre Türkiye'de eğitimde tartışmalı konuların en çok fen bilimleri ve sosyal bilimler alanlarında çalışıldığı görülmektedir. Tatar ve Adıgüzel (2019), 2007-2016 yılları arasında eğitimde tartışmalı ve sosyobilimsel konulara yönelik Türkiye'de yapılan lisansüstü tezleri inceledikleri araştırmalarında; hazırlanan tezlerin daha çok fen eğitimi alanında olduğu ve bu çalışmaların diğer alanlarda sınırlı sayıda kaldığını belirtmiştir. Bu bağlamda Tatar ve Adıgüzel'in (2019) çalışmasında ortaya koyulan eğilimin devam ettiği çıkarımı yapılabilir.

Fen bilimleri alanında yapılan çalışmaların bu denli fazla sayıda olması, sosyobilimsel konuların fen bilimleri dersi öğretim programında kendine yer buluyor olmasıyla açıklanabilir. Nitekim fen bilimleri dersi öğretim programının özel amaçlarından biri 2013 programından farklı olarak: “sosyobilimsel konuları kullanarak muhakeme yeteneği, bilimsel düşünme alışkanlıkları ve karar verme becerileri geliştirmek” olarak ifade edilmiştir (MEB, 2018; Deveci, 2018). Sosyal bilgiler dersi öğretim programında ise “tartışmalı konular”, “ihtilaflı konular” veya “sosyobilimsel konular” ifadelerinden herhangi birine rastlanılmamaktadır. Ancak sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan “Etkin Vatandaşlık”, “Bilim, Teknoloji ve Toplum”, “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” gibi öğrenme alanlarında tartışmalı konulara doğrudan veya dolaylı olarak yer verilmektedir (MEB, 2018). Ayrıca sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programlarında yer alan “Günümüz Dünya Sorunları” dersinde sosyobilimsel konular da yer almaktadır. Bu gibi etmenler tartışmalı konuları sosyal bilgiler alanı için çalışmaya elverişli kılmaktadır.

Eğitimde tartışmalı konularla ilgili olarak Türkiye'de yapılmış lisansüstü tezlerde en çok kullanılan araştırma yaklaşımlarının sırasıyla nitel, karma ve nicel araştırma yaklaşımları olduğu görülmektedir. Tartışmalı konularla ilgili öğrenci-öğretmen görüşlerini almaya ve sınıfta tartışma ortamı oluşturarak öğrenci argümantasyonlarını incelemeye yönelik çalışmaların (Karamanlı, 2019; Yüca, 2019; Tuskan, 2020; Cenk, 2020; Güler, 2020; Ocak, 2022) sayısının fazla olması nitel araştırma yaklaşımını ön plana çıkarmış olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca 2016 yılı ile beraber eğitimde tartışmalı konuların popülerleşen bir çalışma alanı olduğu söylenebilir.

Türkiye’de eğitimde tartışmalı konularla ilgili yazılan makalelerde en çok GDO’lu besinler, nükleer enerji, organ bağış/nakli, hidroelektrik santraller, çevre kirliliği, klonlama ve küresel ısınma gibi konuların ele alındığı görülmektedir. Çalışmalarda ağırlıklı olarak yer verilen bu konular dünyayı tehdit eden veya canlıların yaşamıyla doğrudan ilgili olan sosyobilimsel konulardır. Aile içi şiddet, kadına şiddet, LGBT, çocuk istismarı, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, yoksulluk, işsizlik, sansür gibi ülke gündemini sıkça meşgul eden güncel tartışmalı konuların yurt içi akademik çalışmalarda kendilerine yeterince yer bulamadığı söylenebilir. Bu durum, bu konuların Türkiye toplumu için hala hassas ve tabu konular arasında yer alıyor olmasıyla açıklanabilir.

Önceki araştırmaların da gösterdiği gibi, genetiği değiştirilmiş organizmalar (GDO'lar) veya çevresel sürdürülebilirlik gibi sosyobilimsel konular, toplumsal değerlere doğrudan meydan okumadan eleştirel düşünme ve sorun çözmeyi teşvik etmek için bir platform sunmaktadır (Sadler, Barab & Scott, 2007). Türkiye'de akademide sosyobilimsel konulara odaklanma ancak son yıllarda önem kazanmıştır ve daha siyasi içerikli konuların ele alınmasına karşı hala bir direnç vardır. Oulton, Dillon ve Grace'in (2004) de belirttiği gibi, eğitim sistemleri tartışma riskleri ile öğrencileri demokratik toplumlara katılıma hazırlama ihtiyacı arasında bir denge kurmalıdır. Siyasi gerilimlerin ve toplumsal bölünmelerin açık tartışmayı engelleyebildiği Türkiye gibi bağlamlarda araştırmacılar ve eğitimciler, tartışmalı konuların çatışmayı alevlendirmeden eleştirel düşünmeyi teşvik edecek şekilde nasıl sorumlu bir şekilde sunulacağı sorunuyla karşı karşıyadır.

Yurt dışında ise eğitimde tartışmalı konulara yönelik çalışmalarda en çok ele alınan konuların sırasıyla; iklim değişikliği / küresel ısınma, çevre sorunları, GDO’lu besinler, nükleer enerji, savaş, LGBT, biyoçeşitlilik ve sürdürülebilir kalkınma gibi konular olduğu görülmektedir. Yurt içi çalışmalarda hiç yer verilmeyen LGBT, HIV/AIDS virüsü, töre ve namus suçları, kadına yönelik şiddet, feminizm ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği gibi konuların yurt dışı literatürde yer aldığı ancak bu konuları ele alan çalışmaların sayısının da fazla olmadığı görülmektedir. Bu durum, bu gibi hassas konuların ülke dışında da henüz tabu olmaktan çıkamadığını düşündürmektedir. Bununla birlikte toplumsal cinsiyet eşitliği, dini farklılıklar veya siyasi ideoloji gibi kültürel veya siyasi açıdan daha hassas konularla ilgilenme konusundaki isteksizlik, öğrencileri çağdaş sosyal yaşamın karmaşıklıklarına hazırlama konusunda bir boşluk olduğunu göstermektedir (Kello, 2016).

Öztürk ve Kuş (2019) sosyal bilgiler öğretmenlerinin tartışmalı konuların öğretimi konusundaki görüşlerini incelemiştir. Araştırma kapsamında öğretmenlerin tartışmalı konuları öğretirken karşılaştıkları zorluklar ve bu konuların öğretime yönelik tutumları ele alınmıştır. Sonuçlar, öğretmenlerin tartışmalı konuların öğretimi konusunda yeterli bilgi ve beceriye sahip olmadıklarını düşündüklerini göstermektedir. Ayrıca, öğretmenler, bu konuların öğretimi sırasında öğrencilerin farklı görüşlere saygı göstermelerini sağlamanın zor olduğunu belirtmişlerdir. Bu bağlamda gelecek akademik çalışmalar, eğitimcilerin sınıflarında çok daha çeşitli tartışmalı konuları ele alma konusunda cesaretlendirilmesi ve bu konuları nasıl ele alacağı hususunda bilinçlendirilmeleri süreçlerine odaklanabilir.

KAYNAKÇA

- Aydın, G. Ş., Saribaş, D., Özalp, D., Yılmaz, Ş. (2021). Biyoloji öğretmenlerinin sosyo-bilimsel konuların öğretime yönelik görüşlerinin incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 161-181. <https://doi.org/10.17860/mersinefd.827736>
- Bastık, U., & Parlak, F. (2018). Tartışmalı konular arasında yer alan “din” konusunun 4, 5, 6 ve 7. Sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında incelenmesi. *International Journal of Eurasian Education and Culture*, 3(5), 172-191.

- Cenk, A. (2020). Fen bilimleri öğretmen adaylarının sosyobilimsel konularda argümantasyon becerilerinin incelenmesi: Konu bağlamının etkisi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Güler, Z. (2020). Öğretmen adaylarının epistemolojik inançları ve bazı sosyobilimsel konulardaki yazılı argümantasyon becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Balıkesir.
- Hand, M., & Levinson, R. (2012). Discussing controversial issues in the classroom. *Educational Philosophy and Theory*, 44(6), 614-629. <https://doi.org/10.1111/j.1469-5812.2010.00732.x>
- Herman, B. C., Zeidler, D. L., & Newton, M. S. (2018). Students' emotive reasoning through SSI and science education. *Science Education*, 102(6), 1151-1175. <https://doi.org/10.1002/sce.21458>
- Hess, D. E. (2009). *Controversy in the classroom: The democratic power of discussion*. New York: Routledge.
- Hess, D.E., & McAvoy, P. (2014). *The Political Classroom: Evidence and Ethics in Democratic Education* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315738871>
- Ho, L. C., McAvoy, P., Hess, D., & Gibbs, B. (2017). Teaching and learning about controversial issues and topics in the social studies: A review of the research. *The Wiley handbook of social studies research*, 319-335.
- Karamanlı, E. (2019). Sosyobilimsel konularda sınıf içi destekli blog uygulamaları ile ortaokul öğrencilerinin argümantasyon düzeylerinin ve informal akıl yürütme örüntülerinin incelenmesi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Karışan, D., & Türksever, F. (2017). Bilim uygulamaları dersinin sosyobilimsel konular bağlamında öğretilmesinin öğrencilerin bilim-toplum sorunlarına duyarlılıklarına etkisinin incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(-ERTE Özel Sayısı), 363-387. <https://doi.org/10.12780/usaksosbil.373872>
- Kello, K. (2016). Sensitive and controversial issues in the classroom: Teaching history in a divided society. *Teachers and Teaching*, 22(1), 35-53. <https://doi.org/10.1080/13540602.2015.1023027>
- Kılınç, A., & Sönmez, A. (2012). Fen ve teknoloji öğretmen adaylarının gdo'lu besinler konusunun öğretimine yönelik öz yeterlilikleri: Bazı psikometrik faktörlerin muhtemel etkileri. *Necatibey Faculty of Education Electronic Journal of Science and Mathematics Education*, 6(2), 49-76.
- Ocak, A. (2022). 'Plastik atıklar, yayla turizmi ve HES' sosyobilimsel konularına yönelik informal muhakeme desenleri ve argüman kalitesi: Sınıflararası bir karşılaştırma. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Trabzon Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Trabzon.
- Oulton, C., Dillon, J., & Grace, M. M. (2004). Re-conceptualizing the teaching of controversial issues. *International Journal of Science Education*, 26(4), 411-423. <https://doi.org/10.1080/0950069032000072746>
- Sadler, T. D., Barab, S. A., & Scott, B. (2007). What do students gain by engaging in socioscientific inquiry? *Science Education*, 91(4), 587-610. <https://doi.org/10.1002/sce.20190>
- Sevgi, Y., & Şahin, F. (2017). The effects of discussion the socio-scientific subject in the newspaper based on argumentation 7th grades students' critical thinking. *Journal of Human Sciences*, 14(1), 156-170. Retrieved from <https://www.j-humansciences.com/ojs/index.php/IJHS/article/view/4289>
- Tekgöz, S. T., & Ercan Yalman, F. (2020). Nükleer santraller hakkında fen bilgisi öğretmenlerinin görüşü: Akkuyu örneği. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 144-158. <https://doi.org/10.21666/muefd.706847>
- Tuskan, İ. B. (2020). Ortaokul öğrencilerinin farklı sosyobilimsel konulardaki yazılı argümanlarında gösterim kullanımları. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Rize.
- Türköz, G., & Öztürk, N. (2020). Fen bilgisi öğretmen adaylarının bazı sosyo-bilimsel konularla ilgili kararlarının çok boyutlu bakış açısı ile incelenmesi. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 9(1), 175-197.
- Varal, E., & Belge Can, H. (2020). Fen bilgisi öğretmen adaylarının sosyobilimsel konular bağlamında pedagojik alan bilgilerinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 8(10), 21-42.

-
- Yalmanlı, S., & Gözüm, A. İ. C. (2016). Fen bilgisi öğretmen adaylarının GDO sosyo-bilimsel konusuna yönelik araştırma davranışlarının incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 499-515.
- Yavuz Topaloğlu, M. & Balkan Kıyıcı, F. (2018). Okul dışı öğrenme ortamlarında yürütülen etkinliklerin öğrencilerin sosyobilimsel konulara ilişkin görüşlerine etkisi: Organ Bağışı ve GDO, *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 36-50. <https://doi.org/10.19160/ijer.350189>
- Yerlikaya, A., & Güneş, M. (2020). Araştırma-sorgulama temelli öğrenim ortamında sosyobilimsel konularda yapılan öğrenme amaçlı yazmalar. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 328-359.
- Yüca, O. Ş. (2019). Yerel sosyobilimsel konularla ilgili kavram karikatürü uygulamalarında öğrencilerin argümanlarının incelenmesi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Rize.

Çıkar Çatışması: Bu çalışmada araştırmacılar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Yazar Katkı Beyanı: Yazarlar çalışmaya %50-%50 oranında katkı sağlamışlardır.

Araştırma Yayın Etiği: Bu çalışmanın hazırlanma ve yazım sürecinde “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulup; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır. Bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

EXTENDED ABSTRACT

A SYSTEMATIC LITERATURE REVIEW ON CONTROVERSIAL ISSUES IN EDUCATION

Introduction

This article aims to review and evaluate existing theses and academic articles that address controversial issues in education. By examining the academic discourse on this topic, an attempt is made to identify common themes, methodological approaches and implications of dealing with controversial issues in educational settings. The research will highlight the benefits and challenges associated with teaching controversial issues through a systematic analysis of the literature. It will also explore best practices and strategies that educators can use to effectively address these complex issues. Thus, it is intended to contribute to the ongoing dialogue on how to create inclusive, dynamic and reflective educational environments that prepare students for the complexities of contemporary society.

Method

Within the scope of the research, 80 Turkish graduate theses published between the years 2008-2022, 82 Turkish articles published between the years 2007-2022, and 90 foreign articles published between the years 1981-2022 were examined respectively. With the aim of reviewing and evaluating existing theses and academic articles dealing with controversial issues in education, this research, which aims to review and evaluate the academic discourse on this subject and to identify common themes, methodological approaches and the results of dealing with controversial issues in educational environments, was designed in qualitative research design and document analysis was used to collect data.

In the study, the researches on controversial issues in education within the specified periods were accessed through Google Scholar and YökTez databases. While the YÖK National Thesis Center was searched with the keywords “controversial issues”, “controversial issues” and “socio-scientific issues” to access the theses, the same keywords were searched through Google Scholar database for Turkish articles. The keywords “controversial issues” and “socio-scientific issues” were used to search foreign articles. Bibliometric analysis and descriptive content analysis methods were used intertwined in order to systematically evaluate the studies examined.

Findings

In the articles written on controversial issues in education in Turkey, the most common topics are GMO foods (Sönmez & Kılınç, 2012; Gürbüzöğlü Yalmancı & Gözüm, 2016; Bastık & Parlak, 2018), nuclear energy (Tekgöz & Ercan Yalman, 2020; Türköz & Öztürk, 2020), organ donation/transplantation (Sevgi & Şahin, 2017; Yerlikaya & Güneş, 2020), hydroelectric power plants (Yavuz Topaloğlu & Balkan Kırıyıcı, 2017), environmental pollution (Aydın, Sarıbaş, Özalp, & Yılmaz, 2021), cloning (Varal & Belge Can, 2020) and global warming (Karışan & Türksever, 2017).

It is seen that the most frequently addressed topics in studies on “controversial issues in education” abroad are climate change / global warming (11), environmental problems (8), GMO foods (6), nuclear energy (4), war (4), LGBT (3), biodiversity (3) and sustainable development (2). Topics such as LGBT (3), HIV/AIDS virus (1), honor and honor crimes (1), violence against women (1), feminism (1) and gender inequality (1), which are not included in domestic studies at all, are included in foreign literature, but the number of studies addressing these issues is not high. This situation suggests that such sensitive issues have not yet ceased to be taboo outside the country.

Conclusion and Discussion

When a general evaluation of the studies on controversial issues in education is made, it can be concluded that the issues studied both in Turkey and abroad are mostly socio-scientific issues, studies on current controversial issues are avoided especially in Turkey, and some controversial issues that the current political, social and cultural environment in Turkey is not yet ready for are included in the studies abroad, but the number of these studies is not sufficient.

This study reveals that there are significant gaps in the coverage of controversial issues in educational research in Turkey compared to international contexts. While socio-scientific issues dominate the discourse, issues related to gender and political ideology are underrepresented.

In Turkish academia, the focus on socio-scientific issues has only gained prominence in recent years and there is still resistance to addressing more politically charged issues. As Oulton, Dillon and Grace (2004) argue, educational systems need to balance the risks of controversy with the need to prepare students for participation in democratic societies. In contexts such as Turkey, where political tensions and social divisions can inhibit open debate, researchers and educators are faced with the problem of how to present controversial issues responsibly in a way that encourages critical thinking without inflaming conflict.